

Peale meid tulgu või vee-
uputus!

MARKIIS POMPADOUR
KAS AINULT TEMA?

ARVAMUS

Väärtustatud
õpetajakutse

Katrin Iidla: õpetajad
vajavad ametiautot ja
väärikat palka. > lk 3

INIMESED

Riigikogulased
metsa viinud
mees

Andres Siplane leiab
hoolduseta lastele
kasuvanemad ning
paneab riigikogulased
metsa istutama. > lk 4

ÕHUS

Roheliseks
olemise võlud

Mikk Sarv kutsus üles
loodusega vestlusi pida-
ma. > lk 6

Kius-
likud kü-
simused

Kas rohelised on ühe tee-
ma erakond, miks tuu-
maenergia halb on ning
teised meile esitatavad
kiuslikud küsimused.
> lk 7

GRÜÜNE

Eestimaa Roheliste häälkandja

WWW.GRYNE.EE

VALIMISED MÄRTSIS 2007

UUS ENERGIA

Kodukava kasvatab Eesti rahvaarvu

**MAREK
STRANDBERG**

EER kandidaat
nr 979 Valimisring-
kond nr 4

laps võib „ohtu seada“ majalaenu ja koguni vaat et mõlema autogi liisingud. Autosid on Eestis täna tõepoolest topelt enam kui laps! Nagu kasvavad laenuintressid kummitab laenumajade ja korterite omanikke ka energiahinna tõus. Olgu öeldud, et enamus uuemal ajal ehitatud maju-kortereid on kaunid, kuid nende energiasäästlikkus jätab ikkagi soovida. Kui vanemates korterimajades on energiakulutused

**Kodukava näol oleks tegemist 15-20 aastat vältava majandusprogram-
miga, mille raames võiks osaleda kodu-uuenduses kuni 150 000 leib-
konda. Iga aastaselt liituks selle ka-
vaga ligi 10 000 peret.**

Vanemapalk on tänase seisuga iivet kosutanud ja seda teevad kindlasti ka muud toetusviisid: lastetoetus, lasteaiakohtade tagamine, laialdased huvihariduse ja sportimisvõimalused lastele. Roheliste meelest on kõik need plaanid igati toetamist väärt.

On ka selge, et laste sündi toetab enim just turvaline kodu. Pere mõttes turvaline ei ole aga kaugelki vaid see, et kodu oleks kindlustatud, valvatud ja mugavustega varustatud. Inimesed tajuvad ohtu turvalisusele ka seetõttu, et need kodud, mida rajatakse on ju reeglina võlgu soetatud. Enamgi: nende kodude ülalpidamine muutub ajas aina kallimaks, kuna energiasääst pole olnud esmane, kui selliseid uue põlvkonna kodusid on kavandatud. Nii on tekkinudki olukord kus hirm, et perre sündiv

300-450 kWh/m²/aastas siis enamustes uuselamutes on see 120-180 kWh/m²/aastas. Samas võimaldab meie oludes ökoloogilise ja säästliku arhitektuuri põhimõtete ning vastavate tehnoloogiate rakendamine energiakulutusi alandada tasemel 30-50 kWh/m²/aastas. Sellised kodud koormaksid kulutustega vähem nii elanikke kui ka tervet ühiskonda. Kodude energiakulutus moodustab pea kolmandiku kogu ühiskonna energiakulutustest.

Nii on säästlikumad kodud olulised nii peredele/leibkondadele kui kogu ühiskonnale: väldivad investeerimisvajadusi uutesse energiatootmislahendustesse.

**Milline on roheliste
kodukava eesmärk?**

Suurendada peresid -ja seda nii sündivate laste kui ka mitme põlvkonna lähestikku elamise soodustamise kaudu. Meie kultuurile on oluline, et kolm põlvkonda saaksid elada kui mitte koos siis suhtluslikult ja teineteise abi mõttes lähestikku. Kindlasti ei arva, et emad-vanemad peaksid koos tütarde ja miniatega sama kööki jagama. Kultuuriline lähendus aga tähendab seda, et lastel on suhtlemisvõimalus oma vanavanematega ja nad saavad seda ka tihe-
dalt kasutada. See tähendab ka seda, et lapsed on pere ringis hoitud kui vanemad tööga seotud. Teisalt: kui vaatame laiemalt, mis tingib võõrtöajõu vajadust juba lähikümnendil, siis see on paljuski seotud just kasvavate sotsiaalvajadustega. Suuremate leibkondadega saaksime vähendada nõudlust võõrtöajõu järele. > lk 2

**Protestime puude
mahavõtmise vastu**

EER liikmed saatsid alljärgneva avaliku kirja Tallinna elanikele.

Kallid Tallinna elanikud!

Oleme koos Teiega tõsiselt nõrindud põlispuude mahavõtmisest Maarjamäel.

Nõrdima ja muret tundma ning koos midagi ette võtma sunnib asjaolu, et taas on otsused sündinud kabinetivaikuses ning kohalike elanike ega üldsuse arvamust pole küsitud.

See, et linnapea külastab Maarjamäe staadioni ehitusplatsi ning peatab puude mahavõtmise, on taaskord hilinenud reaktioon. Tallinna keskkonnaameti juhi Tõnu Tuppsa põhjendus, et staadion läheb avalikku kasutusse ja seetõttu lubas ta puud maha võtta, pole tõsiseltvõetav. Ühtede inimeste huvi ei saa realiseeruda teiste arvelt. Antud juhul on kaotajad ennekõike kõik kohalikud elanikud ja tallinlased, kelle elukeskkonda on tõsiselt kahjustatud. Samuti kõik linlased, kes põlispuude ja roheluse vastu sümpaatiat tunnevad.

Kogu Pirita, Mähe ja Merivälja piirkonna rohelus on viimastel aastatel sattunud kinnisvaraarendajate rahakoti lõugade vahele. Kohalike elanike häält, mis on nõudnud puude mahavõtmise peatamist, ei ole arvestatud.

Kindlasti ei lepi me antud juhtumi puhul pelgalt kõrvaltvaataja rolliga. Nõuame Tallinna võimudelt detailideni selgitust kogu sündmuste jadast, mis viis põlispuude mahavõtmiseni. Antud info põhjal kavandame konkreetseid tegevused, sealhulgas raielubade väljaandmise protsessi karmistamise ning sidumise kohalike elanike nõusolekuga.

Erakonna Eestimaa Rohelised liikmed

**Grüüne Püüne tuuritab
Eestimaal**

Tallinn, 31. jaanuar – Homme algab Narvas Erakonna Eestimaa Rohelised valimistuur Grüüne Püüne. Veebruaris külastavad roheliste erakonna kandidaadid ühes muusikute Jaak Johanson, Ivo Linna, Toomas Lunge, Tõnis Mägi, Andres Otsa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky, Jaak Tuskami ja Allan Vainolaga kokku kahteteist Eesti linna.

Roheliste eestkõneleja Peeter Jalaka sõnul korraldatakse Grüüne Püüne kohtumisi erinevalt tüüpilisest valimisagitatsioonist lahedate koosviibimistena.

“Pakume inimesele võimalust meeldiva muusika saatel rohelist teed rüübates rääkida meie kandidaatidega,” ütles Jalakas.

Juhtmed seinast välja!

HELEN EELRAND

Grüüne toimetaja

Paljuräägitud majanduslik edenemine on viimastel aastatel toonud ja toob ka järgmistel eesti peredesse uusi pereliikmeid. Ei, ma ei pea silmas vanemahüvitise ja beebibuumi vilju, vaid neid pereliikmeid, kes sind juhtmega seinast ühendatult truult teenivad ja lõbustavad.

Nii seisavad meiegi majas üksteise otsa laotult kodukino, DVD-mängija ja digiboks, üks ikka selleks, et toetada lah-maka televiisori jõupingutusi õhtute veetmisel. Kõik nad ühinesid meiega möödunud aasta jooksul. Kaks arvutit urisevad tõsiselt pea terve päeva – ennelõunal selleks, et mind teenindada, õhtupoole võtavad lapsed vahetuse üle. Aasta lõpus lisandus tehniliste vidinate kollektiooni ameeriklasest robotolmuimeja – muudu tore asi, aga väsis kiirelt ja tahab iga natukese aja tagant laadimist. Inimesed võrdlevad õhinal omandatud ja üha täiustuvaid tehnikaimesid, ent mida nende ülalpidamine endaga kaasa toob, jääb enamjaolt tähelepanuta.

Möödunud aasta lõpul puhkes tarbimismekas Ameerika Ühendriikides suur arutelu seoses kodutehnika elektritarbimisega. Et täistuuridel töötavad masinad suure hulga elektrit tarbivad, pole loomulikult kellelegi üllatus, ent energiahulk, mille need välja lülitatuna ära söövad, ehmatas isegi aastaid masinate energiatarbimist uurinud Alan Meierit Berkely Rahvusvahelisest Laboratooriumist. Et tema kodune arvuti standby-olekus 65 vatti võtab, osutus hullemaks ka kõige halvemast unenäost. DVD-mängijad, seinast ühendatavad elektrilised hambaharjad, mikrolaineahjud – ühe eksperimendi käigus mõõdeti ära kogu nende tarbitav elektrihulk välja lülitatud olekus, mispeale president George W. Bush kutsus üles riigiparaati soetama vaid niisugust tehnikat, mis ei tarbiks välja lülitatuna rohkem kui ühe vatti. Head sõbrad kodumasinaid said USA meedias jõulu eel hüüdnimeks „energiavampiirid“. Statistika järgi on igas ameerika kodus 10 kuni 50 energiavampiiri ning pole põhjust arvata, et see arv Eestis eriti väiksem oleks. Vähemalt mõne aja pärast enam mitte.

Mida antud olukorras peale hakata? Äärmuslikke meeteid pimedas ja masinateta majapidamises 21. sajandi inimene vaevalt enam ette võtma hakkab. Küll aga tasuks Bushi soovitusel meilgi kuulda võtta ning enne ihaldatud masina ostmist pikalt-laialt uurida, kui palju too tulevikus kavatses elektiarvest omale napsata. Teadlik tuleb olla ikka ise, sest tootjal pole teie elektiarvest ega tavaliselt ka ülemaailmsest energiasäästmisest sooja ega külma. Või siis hankida majapidamiseks lülitiga pikendusjuhe, mille külge kodutehnika ühendada. Või lihtsalt juhtmed seinast tõmmata ja masinad puhkama lasta.

Foto: Toomas Eelrand

Ettevaatamatud aktsioonid stiilis „lülitage täna õhtul kogu elekter välja“ võivad oodatud kasu asemel hoopis kahju tuua, seega tasub säilitada rahulikku meelt ning hoida oma energiatarbimise ohjes mitte ühel õhtul vaid eluläbivalt. Nii väga tahaks mõelda, et inimesi kannustab selleks mitte ainult isiklik rahakott vaid ka säästlik ellusuhtumine laiemalt.

Toimetus

Helen Eelrand, peatoimetaja
ERAKOND EESTIMAA ROHELISED büroo
Rävala pst 8-A213
info@erakond.ee

Soovime mõistlikke makse

Rohelised leiavad, et debatt tulumaksude „õiglasemast“ s.o. astmelisest ümberjagamisest on aegunud ja pärit sõjakommunismi aegadest. Hoopis olulisem on asendada pikas perspektiivis töö maksustamine tarbimise maksustamisega. Sealjuures tuleks enam maksustada keskkonnavaenulikkude ehk ressursi- ja energiamahukat tarbimist. Maksude abil tuleks piirata ka üleilmastuva kapitali spekulatiivset liikumist ning käivitada loodusvarade kasutamise väärtuspaberite süsteem.

Lühiajalises perspektiivis (2009-2013) peavad rohelised vajalikuks üksikisiku tulumaksu vähendamist 16%-ni. Tulumaksu alandamise tõttu laekumata jääva eelarvetulu saab asendada alkoholi, tubaka ja küteseaktsiiside määrade tõstmisega ning keskkonnakasutuse määrade tõstmisega. Veelgi lähemas perioodis (2007-2009) seisab rohelise erakond selle eest, et viidaks ellu praeguse valitsuskolitsiooni poolt kokku lepitud, kuid senini rakendamata ökoloogilise maksureformi strateegia.

Kui vähendada tulumaksu 16 ja sotsiaalmaksu 25 protsendini, laekuks riigieelarvesse ligi 8 miljonit krooni vähem (kokku laekuvast 12 miljardist). Samas pensionifondi ja sotsiaalmaksu tulud kasvaksid umbes 61 miljoni krooni võrra.

Samas soovivad rohelised täiendavalt tõsta alkoholi- ja tubakaaktsiisi ning hartsartmängude korraldamisega ja reklaamide vahendamisega seotud makse.

Kindlasti on rohelised seda meelt, et riigieelarve peab olema tasakaalus – saame kulutada vaid niipalju, kui suudame oma teadmiste ja töökusega uut väärtust luua.

Raha riigieelarvesse ei tule võtta inimestelt mitte töö tegemise, vaid tarbimise eest. Ja mida energiamahukamaid või keskkonnavaenulikumad tooteid või teenuseid tarbitakse, seda rohkem tuleb selle eest meil ka makse maksta.

Kodukava kasvatab Eesti rahvaarvu

<lk 1

Kuidas kodukava rakenduks?

Näitena olgu siis selline lugu: äsjaabiellunud on ostnud endale vanema maja, mis vajab tõsiselt kohendamist. See pere saab ette võtta ette säästliku renoveerimise, mis tähendab, et hooneri energiakultus langeb 30 kWh/m²/aastas tasemele (mugav ja tervislik mikrokliima ja hügieenivajadused peavad mõistagi seejuures kaetud olema!), renoveerimiseks kasutatakse säästlikke ja tervislikke materjale, hooneri toimib ka ressursisäästlikult ning selle on autonoomne energiatootmisvõimalus (mikroelektrijaam)...ehk veel mõned säästlikkuse kriteeriumid lisaks. Kui see pere on pärast renoveerimistööde lõppu selles hoones elanud mainitud

säästureeglitesse mahtuvalt viis aastat, siis kuuendal aastal võiks riik teha hüvitistväljamakse. Selle puhul arvestataks näiteks, et ühe inimese kohta hüvitatakse 20 m² elamispinda ning hüvitise suurus oleks ca 15000 kr/m².

Selline reegel motiveeriks peret olema selles kodus viie aasta möödudes juba viiekesi, mitte kahekesi. Arvata võib, et enamustel juhtudel on juurdetulijad peresse sündinud lapsed. Enamus meie rahvast elabki ühistukortereis ning roheliste kodukava toetab arusaadavalt seega ka ühistumajade olukorra parandamist.

Mõju majandusele ja heolule

Kodukava näol oleks tegemist 15-20 aastat vältava majandusprogrammiga, mille

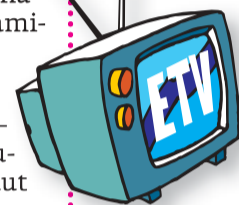
raames võiks osaleda kodu-uueenduses kuni 150 000 leibkonda. Iga aastaselt liitaks selle kavaga ligi 10 000 peret. Kodukava on tehnoloogiauueenduse ja innovatsiooniprogramm, mille tulemusena majandus elavneb just säästlike ja ökoloogiliste tehnoloogiate laiema kasutuse tõttu. Riik suudaks katta märkimisväärse osa väljamaksetest just majanduskasvu kaudu. Säästlikud tehnoloogiad ei rakenduks arusaadavalt mitte ainult kodude rajamisel vaid ka muude hoonete ja elukeskkonna rajamisel – riik soodustaks nende lahenduste kasutusse võttu aga just oma perepoliitika raames.

Kodukava on mõeldavapääsmatu kui soovime hoida või veidi ka kasvata oma rahvaarvu.

TEISED MEIST

ETV

Rohelisel Erakonnal oli detsembris ja jaanuaris kõige suurem positiivne meediakajastuse osakaal. Detsembris olid 11% Rohelise Erakonna trüki, tele-, raadio- ja veebimeedia kajastustest positiivsed, jaanuaris langes see näitaja seitsmele protsendile, kuid erakonnal oli siiski mõlemal kuul suurim positiivne meediakajastuse osakaal, selgus monitoringufirma Observer ETV tellimusel valminud uuringust. Rohelise Erakonna negatiivse tooniga meediakajastuse osakaal oli detsembris ja jaanuaris kokku kõige madalam, detsembris oli 6% erakonna kajastusest negatiivse tooniga ning jaanuaris vaid 5%. Rohelise Erakonna mainimise arv tõusis jaanuaris eelmise kuuga võrreldes ligikaudu kaks ja pool korda – detsembris 83 meediatabumusel jaanuaris 213-le.

Delfi

Kuigi on raske hinnata, kui võrdväärseid ja reklaamid üleüldse valija otsust mõjutavad, on ikkagi küsitav, kas rahvaliitlased ja rohelised välireklaamist loobumise midagi kaotasid. Kui nemad ei peaks valimiskünnist ületama, siis seisnevad selle põhjused eeldatavasti mujal.

(Delfi juhtkiri 23.01.2007.)

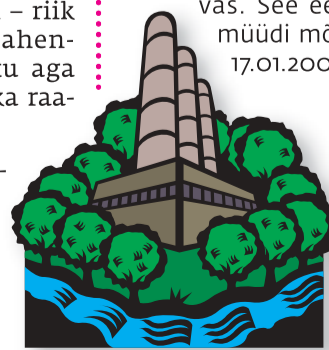
Põhjarannik

Ida-Virumaa võiks mitmete eelduste poolest olla roheliste kants, kus neil tasuks eriti head valimistulemust loota, sest keskkonnaprobleemid on siin teravamad kui kusagil mujal Eestis. Ent paremat ja puhamat elukeskkonda lubades tuleb siiski arvestada, et loodust rikkuvad ettevõtted on tuhandetele Ida-Viru valijatele samal ajal ka tööpakkujad.

(Põhjaranniku juhtkiri 05.01.2007.)

Ülo Mattheus

Vanadest tegijatest on kopp ees. Või siis oodatakse ka uutelt tegijatelt, et nad eelarveraha nobedamalt laiali jagaksid. Eelmistel riigikogu valimistel peegeldas neid uusi ootusi Res Publica tulek, sedakorda on tulijaiks Eestimaa Rohelised, kelle pakutav narratiiv on muljetavaldav: lõpetada põlevkiviiga riiskamine, minna üle tuuleenergiale ja muudele taastuvenergiailikatele, jagades ebaefektive energiatootmisega vabanevad ressursid rahvale laiali väärpaberitena. Nõnda saaks just nagu rikkaks kogu rahvas. See eesmärk on müüdi mõõtu. (Delfi 17.01.2007.)

Ühtlane kooliharidus ja väärtustatud õpetajakutse

KATRIN IDLA

EER, TTÜ võrgutarkvara professor

Minu vanemad, sugulased ja vanavanemad on olnud õpetajad ja ma isegi olen enamuse oma tööelust õpetanud. Nii on mulle väga lähedased ja selged õpetajate ootused ja nõudmised koolikorralduse kohta. Lapsevanema rollis, milles ma samuti igapäevaselt olen, näen koolikorralduse erinevaid tahke ka "teisest vaatevinklist".

Vaevalt, et ühtlast haridustaset ja väärtustatud õpetajakutset on võimalik saavutada pelga rahahulga kasvatamisega koolisüsteemis lootuses, küll raha ise kõik paika paneb.

Pea kaks ja poolsada omavalitsust tähendab ka samapalju koolikorraldusega

tegelevaid ametnikke ja pole harv, et nii mõnelegi neist on see ülesanne raske. Roheliste sooviks on, et õpetajaamet oleks riigiteenistuja amet koos sellega kaasnevate garantiidega. On vaja luua riiklik õpetaja ametistatuut, milles on kirja pandud õpetajate õigused ja kohustused, et kohaliku elu pinged ja isiklikud eelistused ei mõjuks õpetajaameti prestiižile. Kui sellele lisada veel õpetajaameti miinimumpalk, mille tase täna peaks olema vahemikus 12-15 tuhat krooni kuus, oleks loodud eeldused väärtustatud õpetajaametiks. Loomulikult kaasneks sellega ka kõrghariduse ja kutsesobivuse nõue. Õpetajad on meie silmis nii põhikoolis ja gümnaasiumis kui ka lasteaias töötavad pedagoogid.

Neli hariduspiirkonda

Arvan, et peaksime looma Eestisse sarnaselt politsei või riigikaitsega neli hariduspiirkonda. Hariduse kvaliteedi tagamiseks ning teadmispõhise eesti reaalseks ülesehitamiseks on esmatähtis eelkõige loodus ja täppisteaduste õppeklassid ajakohaselt sisustada ning uuendada õppevahendid ning kui me tahame tõepoolest, et Eesti majanduse aluseks oleks teadmispõhisus, peame võimalikult ruttu ka reaali- ja loodusteaduste alase õppe koolides korda seadma.

Tagamaks mitmekülgsemat karjääri, soovime, et õpetajakutsega inimestel oleks riiklikult võimalik toimida, kas klassi (aine) õpetajana, koolinõunikuna või õpikute, õppematerjalide ja metoodikate loojana. Nende kolme karjäärisuuna vahel peaks õpetajakutse valinu saama vabalt liikuda.

Elektroonilised töövahendid

Õpetajate kohustused on aasta-aastalt kasvanud ning märkamatu on jäänud sellega kaasa liikumata vastavad õigused: õigus väärrikale ametile ja palgale, õigus privaatselt töökohale, õigus hästi korraldatud töökeskkonnale. E-lahenduste ja mitmesuguse infotehnoloogia laiem kasutus eeldab ka seda, et need töövahendid oleksid ka õpetajaile antud. Igal õpetajal peab olema personaalne arvuti ja vajalik tarkvara, lisaks veel tasuta juurdepääs vajalikele erialalistele andmebaasidele, samuti õppeprogrammid, mida saaks eesti koolide tarvis kohandada ja edasi arendada. Õpetajad pole mitte õpikute ettelugemisega tegelevad klienditeenindajad vaid loovad ja iseseisvad isikused. Soovime, et just see loovus ja iseseisvus oleks roheliste hariduskavas enim toetatud.

See, mil moel on loodud koolimaja, kust tuleb sinna hoonesse energia, millisel moel seda kasutatakse, kuidas käideldakse kooli heitvett, mida tehakse toidujäätmetega ja muu prügi: kõik see mõjutab ja õpetab neid, kes koolis on. Koolide riigi poolt säästlikeks ja ökoloogilisteks muutmine ning omavalitsuste hallata andmine võimaldaks säästa rahalisi vahendeid kütmi- selle asemel edendada kooli kui õpikeskkonda ja maksta palkasid. Vähemtähtis pole ka kooli ümbrus, kus lisaks normaalsetele sportimis- võimalustele võiks roheliste nägemuses olla ka kooliaed, -park, -allee.

Õpetajale ametiauto

Kui räägime väikestest maakoolidest, mille sulgemine on kultuuri ja kogukonda lõhkuv, siis võimaldaks hariduspiirkondade ja riigiteenistujaist õpetajate

haridusmudel ka seda, et üks õpetaja õpetab mitmes ümbruskonna koolis. Loomulikult, on riigi poolt sellisel juhul õpetajale kindlustatud ka töövahendina ametiauto, mis roheliste nägemuses peaks kindlasti olema elektri- või hübriidauto. Maakoolide õpetajate puudust võiks lahendada ametikodude võimaldamisega. Loomulikult on õppevorme vaja mitmekesistada ning õpetada loodust ja loodus- hoidu ning keskkonnateemasid mitte vaid klassiruumides. Eestis on juba hakanud Mikk Sarve eestvedamisel edenema õuesõpe.

Pange tähele: meie õpetajaskond on viimase 15 aastase haridusreformimise käigus tulnud õpetamisega toime mitte tänu vaid pigem vaatamata kõigile muutustele. Uus energia peitub haridusvallas õpetajates, kelle tahtest, võimetest ja loomingust järgmiste põlvete arukus sõltub.

Loomingulist keskkonda koolis vajavad nii õpilased kui õpetajad

Foto: Peeter Jalakas

Ökoloogilisest moderniseerumisest

ANTI POOLAMETS

EER, juhatuse liige

Ökoloogilise moderniseerumise teooria pärineb 1980ndatest aastatest ning oli seotud arusaamaga, et 20. sajandi majanduskasvu mudel tekitas väga tõsiseid probleeme (globaalne soojenemine

ja kliimamuutus, metsade kadumine, osooniaugud). Erinevalt 1970ndate radikaalsetest suundadest leiti, et probleeme on võimalik lahendada olemasolevate poliitiliste, majanduslike ja sotsiaalsete institutsioonide kaudu. Arvati, et majanduskasv ja edukas keskkonnapoliitika on saavutatavad samaaegselt.

Keskkonnanõuded kindlustavad majandusarengut

Võtmeküsimuseks selle teooria rajajatele oli see, kuidas jätkata majanduse arendamist ning samaaegselt vältida selle negatiivseid mõjusid keskkonnale. Ökoloogiline moderniseerumine on suunatud sellele, et rakendada alternatiivseid ja innovatiivseid poliitikameetmeid, kasutades selgelt nähtavat sünergiat keskkonna-

poliitika ja majandusarengu vahel. Seega on eesmärgiks üha rohkem lõimida keskkonnapoliitikat teiste poliitikasektoritega.

Ökoloogilise moderniseerumise põhijooni:

- * arusaam, et keskkonnaseisundit saab parandada tehnoloogilise moderniseerumise ja innovatsiooni abil (nt. puhastusfiltrite paigaldamine keemiatehastesse)

- * võimalik on saavutada mitmepoolne kasu nii ettevõttele kui keskkonnale
- * ettevõtjate vastutus ühiskonna ees
- * erinevate eluvaldkondade integreerimine
- * ökomaksude rakendamise
- * ökoloogiline efektiivsus ehk võimaluste leidmine sisendite vähendamiseks, sealjuures tootlikkust kahjustamata (näiteks vähesem

- fossiilkütuste kasutamine ning jäätmete vähendamine)
- * ettevaatusprintsipi rakendamine kõikidel poliitikatasanditel
- * kodanikuühiskonna arendamine keskkonnateadlikkuse tõstmiseks
- * institutsionaalne paindlikkus

Eestimaa Roheliste nimekiri 2007 Riigikogu valimistel

Nr.1	Nr.2	Nr.3.	Nr.4	Nr.5	Nr.6
TALLINN: HAABERSTI, PÕHJA-TALLINN, KRISTIINE	TALLINN: KESKLINN, LASNAMÄE, PIRITA	TALLINN: MUSTAMÄE JA NÕMME	HARJU- JA RAPLAMA	HIJU-, LÄÄNE- JA SAAREMAA	LÄÄNE-VIRUMAA
Agu Kivimägi Peeter Jalakas Maret Merisaar Olev-Andres Tinn Inge Veskimägi Sven-Erik Soosaar Peeter Kaber Reigo Lehtla Jaanus Raim Eero Uustalu	Anti Poolamets Villu Tamme Kai Künnis-Beres Jüri Lember Irina Blinova Aleksander Laane Paul Tammert Aivar Mõttus Marju Õunpuu Kristi Sims Stella Tillo Ilja Nesterov Aljona Lukjanova	Tanel Tammet Tõnu Trubetsky Katrin Idla Tiit Käbin Ott Köstner Alvi Rand Tõnu Ploompuu Räni Meister Jako Kull Urve Madar	Marek Strandberg Valdur Lahtvee Ain Kabal Anne Artus Raivo Kaare Tanel Ots Ahto Oja Toivo Ellakvere Kalle Virkus Anneliis Kõiv Sirje Okapuu Tiit Hunt Eugen Veges Sirkka-Liisa Parika Aadu Rast	Mart Saarso Aleksi Lotman Gilleke Kopamees Mati Lepna Meelis Saarlaid Tiiu Arro Sandor Sinimeri Andrus Pettai Janar Õunpuu	Andres Jaadla Tamara Vahtra-Aasmets Ivar Jüssi Allan Jaakus Talvi Ausma Kalju Soomeri Enn Õunapuu Velju Mark

NB! Riigikogu valimised toimuvad 4.märtsil 2007. a Eelhääletamise ajal 26. - 28. veebruarini on veebilehel www.valimised.ee võimalik hääletada ka Interneti teel.

Andres Siplane

SÜNDINUD

28.07.1974 Pärnus

PEREKONDLIK SEIS

Abielus, tütar

TÖÖKOHT

Eesti Pakendiringlus, teenindusjuht (alates 05.2005)

HARIDUS

1992 Pärnu I Keskkool

1999 Tallinna Pedagoogikaülikool, sotsiaaltöö bakalaureus

2001 Tallinna Pedagoogikaülikool, sotsiaaltöö magister alates 2003 Tallinna Ülikool, sotsiaaltöö doktorantuur

KEELTEOSKUS

eesti, vene, inglise, vähem saksa ja prantsuse

TÖÖKOHAD

Pärnu LV Sotsiaalhoolekandeamet, kasuperede spetsialist
Pärnu Pereabikeskuse juhataja ja avaholduse spetsialist

Riigikogu Kantselei, nõunik sotsiaalküsimustes

On avaldanud palju artikleid lastekaitsest ja asendushooldusest ning pidanud samateemalisi loengukursuseid, korraldanud konverentse ja messe.

ÜHISKONDLIK TEGEVUS

Pärnumaa Lastekaitse Ühing, liige

Eesti Vabatahtlike Keskus, juhatusel liige
Roheline Kogukond, liige
International Foster Care Organisation, liige
Ostuvaba päeva ja telekavaba nädala kampaania korraldamine alates 2001

Andres Siplane –riigikogulased metsa viinud mees

Pärnust pärit Andres Siplast teatakse mitme toreda algatuse kaudu. Neist kuulsam on igaaastane riigikogulaste metsa istutamise üritus.

Andres ei teagi täpselt öelda, kumb teda loodust säästvate eluviisile rohkem õhutas, kas keskkonnateadlik isa või hoopis tööõpetuse õpetaja, kes ühes tunnis selgitas, kui keeruline ja keskkonda koormav on ühe pliatsi tootmine. Ülikoolis lisas teadmisi Mati Heidmets, kes esimese kursuse raames rääkis inimese ja keskkonna suhetest. „No eks minusugune linnainimene ikka käib looduses puhkamas ja maainimestele kuuluvaid hobuseid patsutamas ka,” muigab ta.

Säästlikku eluviisi peab Andres enesestmõistetavaks ja igapäevaelus teostatavaks. „Mu meelest on see sama enesestmõistetav, kui hingamine, et inimene jälgib oma energia- või muude ressursside kasutust. Loomulikult sorteerin ka prügi ja eelistan kauplustest võimalikult vähe pakendit kaasa tuua. Samuti sõidan jalgrattaga,” selgitab ta. „Selle kõige kohta võib muidugi öelda, et see ei päästa maailma, kuid see ei anna ka mingit õigustust laristada.”

Kasulastega matkamas

Iseäranis tänulikud on Andresele vanemliku hooleta lapsed – oli ta ju esimene inimene, kes Eestis kasuperedega ametlikult ning põhikohaga tööle hakkas ning Eesti Kasuperede Liidule öla alla pani. „Olen püüdnud korraldada nii, et kui laps jääb vanematest ilma, ei lähe ta mitte lastekodusse vaid kasuperre,” räägib ta. Nii ongi Andrese vahendusel uue kodu leidnud 50 last. „Korraldan ka täna kasulastele matku ja kõikvõimalikke muid projekte selles valdkonnas,” lisab ta.

Eesti esimese kodanikuühiskonna foorumi korraldas Andres 1999. aastal. Ka võib tema kontole kirjutada uue üleriigilise pakendiringluse süsteemi toimimise ning igaaastased ostuvabad ja telekavabad päevad.

Eesti Vabatahtlike Keskuse kaudu on Andres korraldanud toredaid ettevõtmisi nagu kriminaalhooldusametnikele abiliste värbamine ja vabatahtlike vanglasse appi saatmine.

Päris oma ajaleht

Hiljuti lõi Andres päris oma lehe – „Tulevik on roheline.” „Tundsin, et mul on rohkem öelda, kui ühte arvamusartiklisse mahub,” põhjendab ta. „Üsna suur motivaator oli ka

Väga raskeon põhjendada, miks täisealiseks saanud lastekodulaps saab riiklikku ülalpidamist kuni haridustee lõpetamiseni - aga kasulaps ei saa.

see, et mul on üksjagu kõrini mingitest kriitpaberil nägudest, mida postkastidesse tuuakse.” Veebruaris teistkordselt ilmuv leht on nii eestikeelne. „Pärnus on siiski tuhandeid venelasi ja paljud parteid ei siruta ennast üldse nende poole. Samas aga Pärnu venelased ootavad, et keegi neile tähelepanu pööraks,” teab Andres, kelle sõnul tagasivõtte esimesele numbrile oli üliheha.

Kõige lähedasem on viis aastat Riigikogu majandus- ja sotsiaalinformatsiooniosakonna nõunikuna töötanud Andresele mõistagi sotsiaalteema. Selles valdkonnas pikalt tegev oluna teab ta suurepäraselt õigusloome ja elukorralduse kitsaskohti. „Üksikute õigusaktide tasandil on palju asju sotsiaalvaldkonnas vaja muuta - näiteks on väga raske põhjendada, miks peab amputeeritud jalaga inimene iga kolme aasta tagant tõestama, et tal on puue endiselt alles,” räägib ta. „Paraku just nii sätestab seda praegune puuetega inimeste sotsiaaltoetuste

seadus. Samuti on väga raske põhjendada, miks täisealiseks saanud lastekodulaps saab riiklikku ülalpidamist kuni haridustee lõpetamiseni - aga kasulaps ei saa.”

Andrese tegemistega saab igapäevaselt kursis olla tema blogi lugedes.

www.blog.ee/saamuelpliuhkam

Andres Siplase ideid Eesti elu paremaks korraldamiseks

* Õigusloome peab muutuma rohkem empiirikal põhinevaks. Mingi regulatsiooni kehtestamisel peab rohkem analüüsima regulatsiooni õiguslikke, majanduslikke, keskkondlikke, sotsiaalseid, demograafilisi jm mõjusid.

* Õigusloome peab muutuma rohkem konsulteerivaks. Kui kellegi elu reguleeritakse, siis peab selle grupiga ka asja arutama. Kui mingile sihtgrupile kehtestatakse normid ilma nendega rääkimata, siis võib aimata, mis vastuvõtu see norm saab.

* Riigikogu peab võtma seadusloome osas tugevama positsiooni. Praegu teostab täidesaatev võim liiga palju seadusandliku võimu funktsioone. Riigikogu asjaks jääb kahjuks liiga tihti lihtsalt valitsuse pakutud eelnõule vaid kosmeetilisi parandusi teha.

* Õigusloomeprotsess peab võimaldama tõesti rohkem kodanikualgatuslikku sekkumist.

50 last uude perre aidanud Andres ja tema abikaasa Viivika said pool aastat tagasi tütre Linda vanemateks

Foto: Ahto Meri

Eestimaa Roheliste nimekiri 2007 Riigikogu valimistel

Nr 7	Nr 8	Nr 9	Nr 10	Nr 11	Nr. 12
IDA-VIRUMAA	JÄRVA- JA VILJANDIMAA	JÕGEVA- JA TARTUMAA	TARTU LINN	VÕRU-, VALGA JA PÕLVAMAA	PÄRNUMAA
Mikk Sarv Krista Pedak Arno Kaseniit Marina Janssen Üllar Vaserik Marika Lillemets Ivar Soone Enn Käiss Rutt Karolin Imre Poom	Andres Idla Tõnis Mägi Ülle Kuldkepp Aivar Ruukel Olav Renno Aate-Heli Öun Indrek Rebane Georg Tamm Kert Kärner Hannes Puu	Dagmar Matiisen Priit Truusalu Peeter Lepisk Rasmus Lahtvee Olavi Hiimäe Ivo Kajak Elmer Joandi Vladimir Redpapp Ivo-Hannes Lehtsalu	Toomas Trapido Ain Raal Kadi Gross Urmas Makrjakov Peep Mardiste Ruth Tammeorg Ene Savolainen Karin Jallai Sirli Pehme Randel Kreitsberg	Evar Riitsaar Pille Tomson Peep Tobreluts Andres Ots Airi Hallik-Konnula Zoja Mellov Kristo Kaaring Taimi Asu Neeme Aabrams Malle Tammlaan Toomas Kiil	Mart Jüssi Tarmo Kõuts Paul Lettens Aino Värbu Andres Siplane Kaupo Vipp Urmas Song Targo Pikkmees Urmas Lekk Lembit Paan

Tanel Tammet peab loodushoidu vabaduseks

Arvutiteadlane Tanel Tammet leiab, et roheline mõtteviis tähendab ei midagi muud kui vabadust.

„Päris mitut tahku pidi,” kinnitab ta ja selgitab: „Vabadus tähendab võimalust liikuda maharaiumata metsas ja arenevas, uuealtis ühiskonnas. Vabadus tähendab ka arusaamist, miks me sellised oleme, kuidas ühiskond meid mõjutab ja mis on meie isiklikud huvid. Vabadus tähendab võimaluste andmist erinevatele liikidele, arengutele ja mõttelõngadele. Rohelise mõtteviisi aluseks on arusaam, et mitmekesisus on fundamentaalne väärtus vastastikkülvil läbipõimunud maailmas.”

Ehkki päritolult linnalaps, on ta loodust alati oluliselt pidanud. „Suveti olin pikema maal, muul ajal aga tegin vahel vanematega väljasõite näiteks kuhugi linnalähedasse metsa.”

Et vanemad olid nooruses innukad rattasõitjad ja asjaarmastajatest loodushuvilised, jäi seda paratamatult pojallegi külge. Samuti käis Tanel poisipõlves purjetamistrennis. „Meretunnetus ja –armastus on siiani täiesti alles,” nendib ta.

Perekond õpetab keskkonda hoidma

Oma perekonda peab Tanel Tammet mitte oma põhimõtete järgijaks vaid pigem endale suunanäitajaks. „Perekond on väikeste koduste asjade keskkonnahoiu - näiteks prügi sorteerimise ja vee raiskamise vältimise - pigem just mulle teenäitajaks olnud. Kõik sellised asjad vajavad väikest õppimist,” tunnistab ta, lisades et fanaatiliselt ta igapäevaelus rohelist joont ei aja. „Ma ei kustuta alati lampe ära, kasutan tihti elektrikut ja sõidan pea iga päev autoga.” Kõige olulisemaks peab mees hoopis pideva, mahuka ja mõttetu tarbimise vältimist. „Iga ostmata jäetud asi on päris kõva kokkuhoid mitte ainult isikliku raha, vaid kogu keskkonna mõttes,” toonitab ta. Poes Tanel Tammetile seega üldiselt käia ei meeldi. „Hea meelega ostan asju, kus vähe füüsilist materjali, see-eest palju inimloomingut ja mõttetööd,” selgitab ta.

Kui võhikule võiks paista, et Taneli põhitöö –IT-ala- on üks looduskaugemaid üldse, siis professor ise nii ei arva. „Kogu meie töö on mingis mõttes teoreetiline ja mittemateriaalne, nagu kirjandus või muusika,” põhjendab ta. „Tarkvaraga

tegemiseks ei ole vaja mingeid laboreid, kemikaale või muud keerukat sisseseadet. Viimasel ajal ei ole vaja ka paberist raamatuid: artiklid ja muu erialane on reeglina võrgust kättesaadav.”

Otsedemokraatia veendunud pooldaja

Tarkvara ning tudengitega pidevalt tegeledes on teadlane märganud, et Eesti majanduse praegused põhimahud tulenevad laenuel ja lihttöödel põhinevast tegevusest. Keerukamat sorti tootmist tehakse minimaalselt ning takistuseks on Tammeti hinnangul peaaugalt tippasemel spetsialistide vähesus.

„Eesti majanduspoliitika on siiani toetanud materjalimahukat ja keskkonnavenulikku tootmist, mitte keskkonnasäästlikku tipp tehnoloogiat,

„Eesti majanduspoliitika on siiani toetanud materjalimahukat ja keskkonnavenulikku tootmist, mitte keskkonnasäästlikku tipp tehnoloogiat,” leiab ta.

Tanel Tammet peab oma südameasjaks mitmekesisuse soodustamist majanduses, kultuuris, hariduses ja riigijuhtimises. „Olen veendunud otsedemokraatia-toetaja ning usun, et Šveitsi tüüpi siduvate referendumite sisseviimine algul kohalikes omavalitsustes, seejärel ka riigi tasemel, muudaks meie riigikorraldust senisest hulga paremaks,” kinnitab ta. Puhas esindusdemokraatia tähendab praegu, et kodanik saab riigiasjade kohta mingil moel otsuseid langetada elu jooksul umbes kümme korda. „Seda on minu meelest liiga vähe,” ütleb ta. „Esindusdemokraatia vajab täiendusena valimistevahelisi referendumeid olulisemate kohalike ja riiklike küsimuste kohta. Šveitsi edu ei ole juhus.”

Tanel Tammeti ideed Eesti elu parandamiseks:

* Riik peab toetama mitmekesisust: nii looduses, ühiskonnas kui majanduses.

* Eestit peab valitsema rahvas, mitte kitsad kildkonnad.

Kodanik peab saama ise algatada volikogu otsuseid ja riigikogu seaduseelnõusid, samuti peab ta saama valitud kogude otsuseid tühistada. Piisavalt toetusallkirju kogunud otsus pannakse avalikule hääletusele, seal vastuvõetud otsus on siduv.

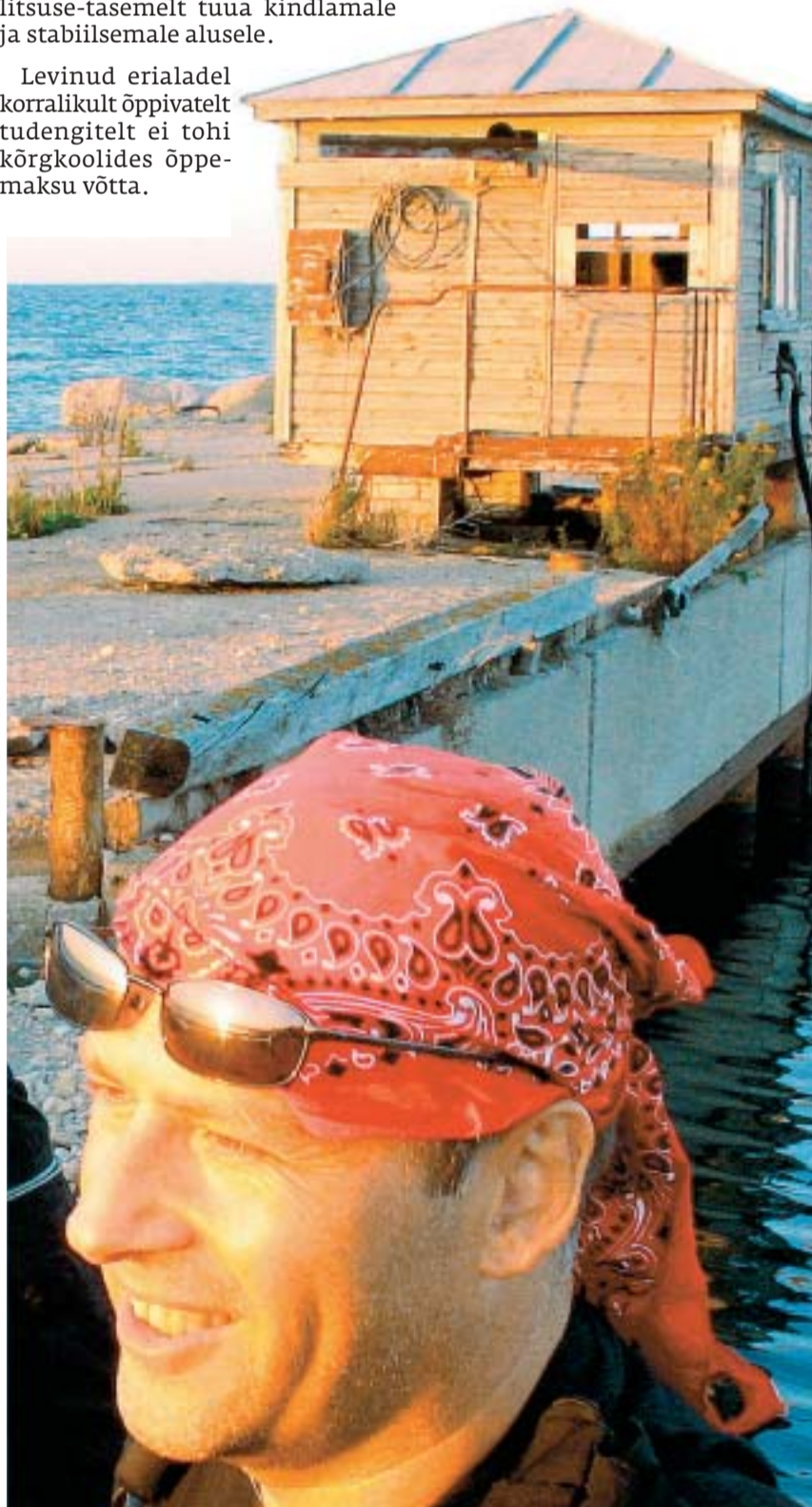
* Majandusarengu peamiseks takistuseks on tippspetsialistide vähesus.

Peame koheselt mitmekordistama kõrgharidusse minevaid investeringuid ning muutma seniseid finantseerimispõhimõtteid: betoonivalamise asemel tuleb toetada õppejõudusid ja tudengeid, pearahastusteem tuleb reformida.

* Õppimisvõimalused peavad olema tagatud kõigile. Koolide finantseerimine tuleb praegusest omavalitsuse-tasemelt tuua kindlamale ja stabiilsemale alusele.

Levinud erialadel korralikult õppivatelt tudengitelt ei tohi kõrgkoolides õppemaksu võtta.

* Eesti loodus on meie hoida. Looduskaitse süsteem tuleb korralikult käima panna: riigil peab olema reaalne võimekus saastamist ära hoida ja õnnetusi likvideerida. Raskamise vältimiseks tuleb sisse seada ressursimaksud. Praegune de facto liikumispiirang eraomandis loodusmaastikel tuleb kaotada, selle asemel seame sisse põhjamaade igapäevõiguse.

Kõik merega seonduv on Tanel Tammetile äärmiselt kallis

Foto: arhiiv

Tanel Tammet

SÜNDINUD

16. mai 1965

PEREKONDLIK SEIS

Abielus, kaks last

HARIDUS

Göteborgi ülikool

Rootsis: Ph.D

arvutiteaduse alal

Tartu Ülikool: rakendusmatemaatika

Tallinna 44 keskkool

TÖÖKOHT

Töötanud ülikoolides:

Tallinna Tehnikaülikool: võrgutarkvara professor

Chalmersi ülikool/Göteborgi ülikool: dotsent

Küberneetika Instituut: nooremteadur

Teaduslik eriala: võrgutarkvara ja loogikal baseeruvad tehisisintellektisüsteemid

Loonud ja juhatanud mitut tarkvara startup-ettevõtet, osalenud paljudes tarkvara-arendusprojektides Eestis ja välismaal.

ÜHISKONDLIK TEGEVUS

Osalenud Tiigrihüppe käivitamiskomitees ja juhatanud IT Kolledzhi algatuskomiteed.

Saanud Valgetähe ordeni. Hetkel kaitseministeeriumi teadusnõukogu liige, esindab Eestit NATO IT-uuringute koostöökomitees.

Rohelise erakonna algatusgrupi asutajaliige, erakonna põhikirja koostamise koordinaator ja toimetaja.

Üks küsimus Miks liitusite erakonnaga?

KAI-MAI OLBRI-KAARNA

maalikunstnik ja luuletaja

Roheliste algatusgrupiga liitumisel oli mul mitu põhjust: esiteks soovisin väga, et me saaksime kokku vajaliku 1000 liiget erakonna moodustamiseks; teiseks avanes erakordne võimalus olla ise ühe erakonna loomeprotsessi juures, selles aktiivselt osaleda; kolmandaks, vaatamata oma elu-egsele rohelisele ilmavaatele polnud ma veendunud, et roheline maks enam minna ei saa. Nii ma sattasingi avatud, teataheliste ja arukate inimeste keskele. Mulle meeldib, et meie erakonna kandidaatide nimekiri ei koosne pelgalt keskkonnaekspertidest, vaid kaasatud on ka tippasjatundjaid erinevatelt elualadelt; et me väldime kolme R-i (Raiskamine, Reostamine, Rüstamine), et pori on rohelisele nagu hane selga vesi, et meie „Käsuladadest“ võib lugeda, et teiste solvamine on rangelt keelatud, mis muidugi ei välista ausat ja soliidset väitlust debattidel.

Kahtlemata on Riigikogu valimiseni jäänud aeg napp ja meid kummitab kogemuste ja rahapuudus, kuid selle kompenseerib usk meie vajalikkusesse poliitilisel areenil, et me suudame Eestimaa elu edendada.

Juhan Viiding on öelnud: „Usun hernestesse, usun ubadesse, usun huntidesse, usun karudesse“. Nii ka Rohelised usuvad Loodusesse. Ja kui väga raskeks läheb, siis aitab meid huumorimeel, heatahtlik aasimine üksteise üle, siis käib meil: „Töö ja nali koos!“

Näide sellest, kuidas reallikmele on leitud rakendus: 25.veebruari kell 16.00 toimub Nõmme kultuurimaja kammersaalis Roheliste erakonna 3. valimisringkonna saadikukandidaatide kohtumine valijatega. Olen selle kohtumisõhtu juht ning esitan ka oma uumat aforismi- ja luuleloomingut.

Roheliste tulekul on hea minek!

Foto: Kerttu Kongas

Loodusega olemises on rahu ja tervis

MIKK SARV

Valimisringkond 7.
kandidaat nr 1011

Roheline olemine vabastab pingest, annab hingamist ja taastab tervise. Õigus on neil, kes väidavad, et rohelistel on olemas olnud läbi aegade. Täpsemalt öeldes on roheline olemine maa-

ja põõsad, rohud ja lilled, linnud ja loomad – kõik nagu omad sõbrad ja sugulast. Mea olen pal´lu imestand, kui ääd ja kui targad nad puha on – pal´lu targemad kui uuea inimest. Vaata näe sipelgapesa ja sipelgarada, vata siili ja oravad ja nirki, vata mesilindu või mistahes pisitillukest lindu – kui pal´lu küll inime nende igaõhe käest võib õppi! Ja kui ilus on mets, olgu ta suvel või talvel – ikki säääl on oma mõnu.”

Mõnu tähendab asjade sujumist iseenesest, kõige vähema jõukuluga

selleks olemas erakondadevaheline pikaajaline kokkulepe, Taanis on see ettevalmistamisel.

• Kuidas toetada mitme põlvkonna kooselavaid leibkondi ja aidata neil rajada vähese energiakuluga kodu? Meie Kodukava loob selleks võimaluse.

• Kuidas panna valitsejad kuulama rahvast? Šveitsi eeskujul kavandatud rahvaalgatuslike rahvahääletuste võimalus kuni neli korda aastas laiendab otsedemokraatiat ja loob võimaluse selleks.

Foto: Peeter Jalakas

GRÜÜNE püüne AJAKAVA JA ESINEJAD

14. VEEBRUAR 18:00 NARVA KESKRAAMATUKOGU

Tõnis Mägi • Jaak Tuksam
Mikk Sarv • Marek Strandberg

15. VEEBRUAR 18:00 VÕRU MUUSIKAKOOL

Jaak Johanson • Jaak Tuksam
Evar Riitsalu • Airi Hallik • Pille Tomson • Peep Tobreluts • Mart Saarso • Zoja Mellov • Andres Ots

16. VEEBRUAR 19:00 RAKVERE RAHVAMAJA

Tõnu Trubersky • Allan Vainola
Marek Strandberg • Andres Jaadla • Mikk Sarv

18. VEEBRUAR 17:00 KURESSAARE LINNATEATER

Toomas Lunge • Ivo Linna
Marek Strandberg • Mart Saarso • Aleksei Lotman • Gilleke Kopamees

19. VEEBRUAR 19:00 TÜRI KULTUURIMAJA

Toomas Lunge • Tõnis Mägi
Marek Strandberg • Indrek Rebane • Aivar Ruukel • Andres Idla • Ülle Kuldkepp

21. VEEBRUAR 19:00 TÜ VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Tõnis Mägi • Jaak Johanson
Marek Strandberg • Andres Idla • Aivar Ruukel • Ülle Kuldkepp • Georg Tamm

28. VEEBRUAR 19:00 VON KRAHLI TEATER

Tõnu Trubetsky • Allan Vainola • Villu Tamme
Anti Poolamets • Peeter Jalakas • Kai Künis-Beres • Maret Merisaar • Marek Strandberg

ilmas olemas juba pool miljardit aastat, sellest ajast peale, kui esimesed rohelised taimed hakkasid päikeseenergiat kasutama ja õhku hapnikuga rikastama. Õnneks leidis varsti teisi olendeid nagu meie, inimesedki, kes heal meelel tekinud hapnikku hingama hakkasid.

Nõnda on rohelistel läbi aegade teistele hingamist andnud. Õige hingamine teeb terveks. Terveks teeb ka rohi, ja rohi on algselt ikka roheline olnud. Kogu elu Maal on omavahel seoses. Nii, nagu me leiame tervise maa-rohtudest, saame me ka ise olla elurikkuse suurendajaks enda ümber. Elurikkuse suurendamine ongi läbi aegade olnud maarahva toimimise sihts.

Kõnele kõigiga!

Selleks tuleb tajuda kõike enda ümber elava ja kõnetatavana. Kõnetada saab kõike – maad, puid, loomi, linde. Nii kõnetades on võimalik tajuda, mida teised vajavad. Maailma valitsemine ilma kellegi käest küsimata on meid viinud praegusesse olemisse, kus on liialt palju pinget ja sellest tulenevaid haigusi.

Meie ümber on alles veel rohelist, mis koos loodushäälte ning avatud vaadetega on parim stressirohi. Heaks stressirohuks on ka hoolitsemine roheliste taimede eest – külvamine, istutamine, kasvatamine. Rootsi Maaülikoolis toimib professor Patrick Crahn'i juhendamisel juba aastaid läbipõlenute taastamine tervendavas aias aiatöötajapiiga.

Hea juhatase metsast õppimisest on Oskar Looits 1921. aastal kirja pannud seitsmekümneaastaselt soomaa taadilt Jaan Tislerilt Kõpust:

“Mea vana inime käin nüüd kah veel ikki põhava metsa mööda ringi ja vaatan, kui ilus säääl ikki puha on: puud

parima tulemuse saamist. Seda on maarahvas metsalt ja maalt õppides aina püüdnud saavutada. Sama on jätkuvalt ka roheliste sihts – mitte kulutada tarbetult palju energiat, leida üles mõnus minek, kus parim tulemus tuleb kätte vähima jõukuluga. Maa-keelne vaste ingliskeelsele sõnapaarile sustainable development ongi mõnus minek.

Õppida tuleb targemate käest

Mõnusa mineku õppimine saab toimuda vaid vahetult kokku puutudes õpitavaga. Õpetaja, teine inimene, raamatud, arvutid ja videod vahendavad põnevat ja olulist teavet, kuid see kõik pole võrreldav vahetu ja eheda õppimisega otse metsast, loodusest, tegelikkusest.

Selline õues õppimine säästab nii õppijaid kui ka õpetajaid. Viibimine värskes õhus ja looduse keskel leevendab pinged, parandab mälu ja suurendab taipamisvõimet – seda kinnitavad paljud uuringud üle kogu maailma. Siiski vajab õuesõpe head tahtmist, pealehakkamist, oskamist ja koostööd.

Õppimise viis sammu - kõnetamine

Õppimine algab küsimise ehk kõnetamisega. Heas küsimuses endas on olemas juba pool vastust. Eestimaa Rohelised sõandavad küsida teiste poolt küsimata jäänud küsimusi. Mõned neist:

• Kuidas saame vähendada iga teenitud krooni kohta kuluvat energiahulka? Praegu kulutame kaheksa korda enam kui näiteks taanlased ja neli korda enam kui Euroopa Liidus keskmiselt.

• Kuidas vabaneda fossiilkütustest ja üle minna taastuvenergiale? Roots on

• Kuidas õppijad ja õpetajad saavad õppida vahetult loodusest ja üksteiselt? Õuesõppe arengukava aitab viia õuesõppe õpetajakoolitusse ja aitab õppeasutusi õuesõppe korraldamisel.

Mäletamine

Õppimise teine samm on nii küsimuse kui leitud vastuste meelepidamine. Selleks on hea õppida võimalikult kõigi meelte abil vahetult kogedes. Headeks abilitseks õppimise juures on igapäev isiklikud väepaigad – kohad, kus tuntakse end turvaliselt, vabalt, puhanuna. Samuti on palju abi nii põlistest kui ka uutest väepaigadest.

Pingete kuhjumine tapab mälu ja lõpuks ka inimese. Linnakeskkond reostab lisaks füüsilise keskkonnale ka vaimset keskkonda müra, reklaamide ja tiheliolukuga. Selle puhastamiseks tuleb linnahaljastust käsitleda vaimse keskkonna reostuse puhastusseadmetena. Asulate planeerimisel tuleb jätta piisavalt ruumi rohealadele. Eriti suure väärtusega vaimse keskkonna reostuse puhastamisel on vanad puud ja nende kooslused.

Tegemine

Õpitu saab omaseks vaid siis, kui see on ise läbi tehtud. Oma külvatud taim aknalaua, ise istutatud puu, järjepidevalt külastatud väepaik ja selle eest hoolitsemine aitab õppijat hoida ta-sakaalus.

Sama kehtib ka igasuguse muu õppimise kohta. Roheline olemine eeldab tegelikkuses, omaenda tegudega teistele hingamise andmist ja elurikkuse eest seismist. Ka koolitunnis sõe või tõrva põletamine annab palju põhjalikuma teadmise kui sama protsessi õppimine vaid raamatust.

Palgast ja tööhõivest

KAUPO VIPP

EER Kandidaat nr. 1066

Palk on magus teema, millega kerge valijate häält mõjutada. Rohelised on realistid ning ei hakka ei 25 tuhande krooniseid ega 40 tuhande krooniseid palgapakkumisi üle trumpama. Loomulikult on meilegi tähtis inimeste heaolu, aga pikemas perspektiivis edukas majandus saab tugineda vaid loodusseadustele.

Palk kui propagandapräänik

Eesti töövõtjale ei maksa palka erakonnad. Valitsus saab tösta küll riigiteenistujate palgamäärast, kuid vahendid selleks tulevad siiski ainult maksumaksjalt – ülejäänud palgasajalt – seega peaks iga taoline muutus lähtuma oma riiki ülal pidavate maksumaksjate ühishuvist. Siit saab aga hoogu oravaratas, kus inflatsioon sööb raha, nõudes palgatõusu, mis omakorda ergutab inflatsiooni. Ja kurdetakse, et töövõljalikuse tõus jääb maha palgade tõusust. Seejuures pole

töötajate jaoks tähtis mitte palganumber, vaid selle tegelik ostujõud.

Tulumaksu vähendamine 1% võrra jätab reaalselt maksumaksja taskusse ligikaudu 70 krooni kuus rohkem, kui varasemalt. Seejuures õheneb riigi rahakott vähemalt poole miljardi võrra aastas ning väheneb ka ühiskonna solidaarsus. Edasimõeldes peab üksikisik näiteks tervishoius ja pääs-

töödes ise sellevõrra rohkem hakkama saama. Seda auku lapitakse aktsiisi kaudse maksutõusuga ning maksumaksja peab taskusse jäänud summad hinnatõusu tõttu taas loovutama.

Palgaküsimusi ei saa käsitleda maksupoliitika eraldiseisvana. Vältimaks riigi võimekuse langust ühiskonna solidaarsuse tagamisel, tuleks säilitada üksikisiku maksukoormus

praegusel tasemel. Läbi paistvad peaksid olema näiteks erinevused FIE-de ja muude äriühingute töötajate sotsiaalmaksu tasumise korras. Samuti palgastatistika, mis täna madalalpalgaliste koondamise tulemusena keskmise palga tõusu näitab! Pere, iivet ja regionaalarengut väärtustav riik vajaks regiooni liigendatud statistikat, kus kajastuksid sissetulekud

leibkondade liikmete lõikes ning kohalik tööhõive.

Soodustame kohalikke väikeettevõtteid

Rohelistest on jäetud mulje, kui vaid keskkonnaküsimusi väärtustavast erakonnast. Samas on rohelistel aga ainus erakond, kelle tegevusplaanid kõikides valdkondades lähtuvad ühtsest perspektiivist. Selle perspektiivi aluseks on ökoloogia, mille metoodika rakendamine võimaldab iga üksiku küsimuse lahendamisel lähtuda tervikust, seades lõppeesmärgiks inimeste heaolu. Kodus õigesti tegevuseks peame analüüsima maailmas toimuvat.

Meie läänelik majandusmudel rajaneb kasvureligioonil, kuid igavene kasv planeedi piiratud ruumis on võimatu. Kaugel pole kriis, kus kogu senise majanduskasvu alus – odav energia on otsakorral. Nafta hinnatõus viib paratamatult hetkeni, mil toodangu logistikakulud liidavad toote lõpphin-

nale liiga suure summa, et seda kõrgema tootmismahtuga kompenseerida. Hullemaks muutub olukord, kui ka tooraine tuleb kaugelt sisse osta. Turueelise saab tarbijale lähemal olev, kohalikule ressursile orienteeritud, väike ja paindlik tootja. Nähtuse teise poolena hakkavad kallinema kõik tooted, mida oleme sunnitud importima. Kriitiliseks muutub olukord, kui riik sõltub sellel hetkel toiduainete impordist nagu Eesti täna.

Paratamatus on, et kardetud hetk tõesti saabub ning mõjutab muuhulgas valusalt ka tööhõivet. Vale oleks vastutustundetult jätkata jaanalinnutaktikat. Vaja oleks käivitada majandushoovad tööhõive hädavajalikuks ümberstruktureerumiseks. Kokku pandud roheline energiakava loob juurde ökoloogilise innovatsiooni kaudu töökohti, soodustades väikeettevõtluse tekkimist võrdeliselt selle kaugusega tõmbekeskustest. Käivitab kodukavaga seonduva ehitusprogrammi, loob juurde töökohti

Foto: Peeter Jalakas

Kiuslikke küsimusi rohelistele

OSA I

Rohelistele kui edukalt meie poliitikamaastiku tulnud erakonnale on nii konkurentide kui ajakirjanike poolt korduvalt esitatud kõikvõimalikke kiuslikke küsimusi. Me ei pelga kriitikat ning panime kõige sagedamini meile tehtavad etteheidet kirja KKK vormis.

Rohelised on ju ühe teema partei!

Mitmekesisus on tegelikult roheliste maailmavaade. Soovime, et kõigil ühiskonna osapooltel oleks mõnus minek! See tähendab, et meie kõigi huvides on leida vähema energiakuluga ja tõhusaim toimimisviis. Kes kahtleb, lugegu roheliste programmi – kõik ühiskondlikult olulised teemad on selles kaetud.

Kas rohelistel on parem- või vasakpoolsed?

Maailm pole mitte parem või vasakpoolne, vaid roheline. Oleme oma programmilistes seisukohades ühendanud nii traditsioonilisi parem- ja vasakpoolseid väärtusi. Pigem võiks rohelisti täna tituleerida paremvasak teljest väljapool kui looduskapitaliste ja loodusdemokraate.

Ehk siis poliitilise valikute põhiküsimused seostuvad eeskätt loodusevarade olemasolu ja kasutamise-ga. Vikerkaarel pole ju vaid kahte värvi!

Kas tahate põlevkivikaevanduse kinni panna?

Ajapikku jah – umbes ühe inimpõlve jooksul. Järgmine

Foto: Peeter Jalakas

põlvkond peab paratamatult saama energiat mujalt, praegu peame asjaga tegelema hakkama. Vanasse kaevandusse enne ei sülitata kui tuulepargid valmis!

Miks tuumaenergia halb on?

Tuumajaamade ehitamine on väga suur julgeolekurisk. Lisaks on tuumareaktorite hind prognoosimatu, sest tuumakütuse hinnad maailmas pidevalt tõusevad. Teada on seegi, et tuumajaama hind kolmekor-

distub jäätmete ladustamise ja jaama likvideerimise käigus.

Ilmekas näide on Soomes ehitatav Olkiluoto-3 tuumajaam. Ehituse käigus on ilmnenud väga tõsised probleemid - reaktori põhi praguneb ning hetkel ehitus koguni seisab. Lisaks on selle tuumajaama ehitus kallinenud tänaseks 8 miljardi krooni võrra.

Tuleb arvestada, et pärast Tshernobõli on maailmas

juhtunud vähemalt paarikümmend tõsist tuumajaamade avariid. Ka nn kohvertuumajamade turvalisus on väga tõsine julgeolekurisk. Neid umbes 5 tonni kaaluvaid sisuliselt aatomi- allveelaeva reaktoreid on terroristidel suhteliselt hõlbus röövida. Seega muudab antud jaamade valve nende energia väga kalliks.

Olete tuuleärimeeste käepikendus!

Tuuleenergia arendajad, tervisearendajad ning keskkonnasäästliku tehnoloogilise ettevõtluse arendajad on tööpoolest roheliste toetajad. Kuna me ei saa praegu veel toetusi riigieelarvest, peame seda loomulikuks.

Muide, kulutame käesolevas kampaanias parimal juhul ehk 4 miljonit krooni – seda kordades vähem kui teised paralamendierakonnad oma kampaaniasse panustavad.

Milline on teie erakonna suhtumine homode suhtes?

Oleme tolerantsed ja erakonnana ei soovi sekkuda inimeste eraellu.

Strandbergi ei saa rublamüügi pärast usaldada

Eesti rahareform toimus aastal 1992 ja rublamüük aastal 1993. Erakond Eesti-maa Rohelised loodi aastal 2006. Rublamüügi asju on pikalt arutatud omal ajal kõigis kolmes kohtuastmes ja otsustatud, et Strandbergi ja Kivimägil puudub süü.

Soome uuring: Läänemeres elab üle 20.000 hallhülge

Foto: www.norden.org

Värske uuringu kohaselt on hallhüljeste hulk Läänemeresel sajandil kahekordistunud, teatas STT.

Soome kalanduse uurimiskeskuse ja maailma looduse fondi Soome esindajate korraldatud uuringu järgi loendati eelmisel aastal Läänemeres ligi 21.000 hallhüljest, kuus aastat varem oli neid vaid 10.000.

Pool hallhüljestest ehk 11.000 loendati Soome vetes, sealhulgas 9900 Ahvenamaa piirkonnas.

Soome lahel loendati 760 ning Lääne-Eestis umbes 2300 hallhüljest.

Loenduses osalesid ka Eesti uurijad.

Jaanuari alguses teatas agentuur, et raskemas olukorras on Läänemere viiherhülged, keda Soome lahes on alles vaid 200-300 isendit. Liivi lahes elab umbes 1000 ja Botnia lahe põhjaosas 5000 Läänemere viiherhüljest.

Elektri välja lülitamise algatus oli mõttetu

Mitmed looduse hea käekäigu eest muretsevad ühendused kutsusid kõiki inimesi lülitama 1. veebruaril viieks minutiks välja kõik elektrit kulutavad seadmed. Roheliste juht Marek Stranberg nimetas ettevõtmist kasutuks.

Algatus kutsus inimesi kustutama tuled ja teised elektrilised seadmed 1. veebruari õhtul. Algajate arvates pidanuks aktsioon pöörama tähelepanu kliimamuutustele ning selle üks algataja oli Prantsuse keskkonnaorganisatsioon L'Alliance pour la Planète.

NALI

See ei ole nali vaid Tõeline Säästva Kirjutamise Õpetus

Kui oled saanud arvutis valmis tekstiga ning sul on vajadus seda parandada, siis proovi jätta alles tähed mida sul uues lauses vaja on. Näiteks kui kirjutad lauset **Tallinn on Eesti pealinn**, kuid mõtled poole pealt ümber, siis saad alles jätta tähed **Ta** ning jätkata **rtu**. Saame sõna **Tartu** ilma kahte esimest tähte raiskamata. Kogenum säästja proovib aga kogu eelnevat lauset kasutada. Teeme katset - **Tartu on Eesti peamine ülikoolilinn!** Isegi kui sisu nüüd veidi kipakas sai, võime oma kokkuhoidlikusega rahul olla. Säästva kirjutamise suurmeister oleks aga kogu eelneva kirjutise edukalt kokku pannud lausest - **Vares sõi moosisaia.** Tee Proovi!

RETSEPT

VÕILILLEMESI

2 peotäit täiskasvanud võililleõisi

- 1 l vett
- 1 kg suhkrut.

Pange õied kõigepealt külma vette, kuumutage keemiseni. Jätke ööpäevaks seisma ja kurnake, pigistage hästi kuivaks. Valmistage siirup kurnatud veest, keetes u 1 tund kaane all aeglasel tulel. Huvitava maitse saamiseks lisage rabarberit, mis tuleks eraldi ekstraktiks keeta. Sulgege purkidesse, pikemaajaseks säilitamiseks hoidke külmkapis.

Tee profülaktikaks

2 tl peenestatud juuri või lehti (õisi) valage üle 1 kl keeva veega, laske tõmmata 1 tund, kurnake. Võtke 3 spl 4 korda päevas enne sööki. Võite maitse parandamiseks lisada piparmünti, kaselehti, kummelit, naistepuna. Raviks suurendage võilillekogust 1 spl-ni. Kui valmistate teed lehtedest, võite tõmbamisaega lühendada.

SÜNNIPÄEVAD

Eliise	Poolman	82
Laine	Luik	77
Aino	Sinimäe	76
Ants	Idla	74
Eevi	Müür	74
Jaani	Tiivoja	74
Eino-Jüri	Laarmann	71
Marat	Sumanov	71
Hilja	Elismäe	70
Talvi	Jalakas	67
Rein	Lannusalu	66
Ruth	Riivald	66
Helju	Suurkask	66
Elma	Braun	65
Toomas	Lepp	65
Hilda	Veltson	64
Mai	Kaiva	63
Eldur	Annus	62
Milvi	Ilves	61

Taivo	Sillar	61
Anneliis	Laamann	60
Ellen	Trell	60
Hillar	Papp	59
Ljubov	Soomeri	57
Milvi	Jõesaar	55
Mare	Evert	54
Viljo	Loo	54
Leo	Suur	54
Sirje	Metsoja	53
Malle	Raitviir	53
Nele	Kirss	52
Malle	Einaste	51
Ülle	Plotnik	51
Paul	Tammert	51
Rein	Hansson	50
Jaanus	Idla	50
Igor	Kontsov	49
Valdur	Lahtvee	49
Kersti	Ristmäe	49
Aivar	Andre	48

Olev	Loo	48
Rein	Nõu	48
Viive	Olo-Blakey	48
Alina	Looris	47
Peeter	Jalakas	46
Rein	Jürgenson	46
Kalev	Nuus	46
Evi	Pikker	46
Aivar	Kaselaan	45
Koidu	Kook	45
Tõnu	Arrak	43
Jüri	Lember	43
Ants	Luuk	42
Priit	Klausen	40
Merle	Möttus	40
Toomas	Torb	40
Hallar	Luik	39
Ainar	Peit	39
Terje	Tuisk	39
Liina	Aaslepp	37
Margo	Kleimann	37

Andres	Kuura	37
Kaie	Prisk	37
Raul	Roosiväli	37
Liia	Kilp	36
Merike	Laansalu	36
Joosep	Loopere	35
Aile	Tammistu	35
Andres	Jermošin	34
Sandor	Sinimeri	34
Olev	Tinn	34
Andres		
Karin	Gerretz	33
Kristi	Sims	33
Andre	Väli	33
Margus	Jamnes	32
Catlin	Kaljuste	32
Martti	Kork	32
Kadri	Orgusaar	32
Gert	Granbak	31
Indrek	Hunt	31
Maarja	Karuks	30

Janne	Alveus	29
Kairi	Talves	29
Ruta	Kukk	28
Triin	Sooberg	28
Liisi	Jakobson	27
Sülvi	Seppel-Hüvonen	27
Triin	Tarv	26
Kaspar	Lahtvee	25
Rünno	Reinu	25
Anneli	Säälik	25
Andres	Rattur	24
Sten	Senkel	24
Virge	Loo	23
Pihel	Sarv	23
Helerin	Kaldvee	22
Bianka	Marran	22
Janar	Õunpuu	22
Kärt	Blum	20
Kristel	Reemets	17

VILLURISTSÖNA

50. Tõnu Aarega seostuv viitamiinipomm

Seda eesnime kannavad EER liikmed Ilves, Ploomipuu ja Varend

Don ..... de la Mancha võitles omal ajal tulutul tolleaegsete tuulegeneraatoritega

Sõna, mis järgneb haamriga näpu pihta loomisele

Näe, konstrueerisin keskkonnasõbraliku auto! Ainus viga on praegu ainult, et ..... et tiivik korralikult ringi käiks.

Dirigent Peeter

Heintaim, aga ka umbrohi

Säik, kriim, Ind, Rooma Uibu sisselõige hasart keiser vili

Vähemalt 13 EER liikme eesnimi Narkootikum

Er, sie, .. (2 tähte) 2 x täht

Kohustuslik tegutsemisreeglistik ehk

Jaapani elektroonikafirma

See asi ei anna ... (rahu) ...voor on kõigesööja

Siberi vääriskala ülivõrre

Nii on mõnus käia suvisel murul Kantsammas, ma! k teras

See asi ei anna ... (rahu) ...voor on kõigesööja

Asi, mida aetakse enne valimisi päris ohtralt

Praegu 23% valimisloobustest aga tunduvalt madalam

Põuaga ei tasuks tikke metsa kaasa tassida, sest metsades on suur .....

Punatud asi Euroopa loom, kellele sai hukatuslikuks ameerika vend

Tähestiku algus Meie

Arukuskvotsient Kuivatatud aprikoosid

Puudused, halvemused (eemused ja .....

Kate- lok

Vanato

Energialiik, mille odavus on petlik

Seda eesnime kannavad EER liikmed Laanemets-Grüning, Sarretok, Vaks ja Veelmaa

Loe! soome k

Aktiisiga maksumustav vedelik

Tallinna vanalinna tänav

Lahkemalt Rõhk, rõhumärk, rõhutamine, rõhuasetus või võõrapärane hääldusviis On inglise k

Radiolinja pärast ni-memuutust

Tõnis Mäe kuulsaks lauldud Riho Sibula laul

Viinistul pandi pead kokku

ALVI RAND
EER kandidaat nr.974 Mustamäe -ja Nõmme ringkonnas.

EER korraldas Viinistu Kunstimuseumis teabepäeva kõikidele EER kandidaatidele riigikogu valimistel 2007 märts. Eesmärgiks oli teavitada kandidaate programmi- listest seisukohtadest ja anda võimalus igal kandidaadil oma nägemuse väljendamiseks. Päeva esimese poole sisustasid EER juhatusse sõnavõttud, päeva teise poole aga ühine mõttetuba avatud ruumi põhimõttel.

Kuna tegemist oli laupäevase päevaga, olid vanematega kaasa oodatud ka lapsed. Viinistu Madise lahkemal pakkumisel sisustas laste tegevust huvialajuht.

Meisterdati, mängiti ja leiutati nii hoogsalt, et osa lastest üllatuseks vanematele tahtsid Viinistule ööbima jääda. Suurde saali planeeritud avatud ruum jäi aga meile kitsaks ja nii toimus töö gruppides pea igas vabas nurgas mis majas leida võis. Ära kasutati ka fuajees paiknev tiibklaver, mille ümber käis elav arutelu.

Kiirelt tekkinud teemadering näitas, et vajadus oma sõna seka õelda oli kõigil väga suur. Peamised teemad, mida arutati: teaduse- ja tehnika areng. Roheline maailmavaade. Roheliste välispoliitika. Lapsed. Iive. Mis kasvab, kui kasvatada. Kasiinode keelustamine. Transport. Elukvaliteet. Mürareostus. Kogukondlik kultuur. Iga- le talule uus energia. Sotsiaalteema. Keelepoliitika.

Loomine. Infoühiskond. Mida me ütleme Euroopa Liidule. Pärast teemaks valiti „Kuidas kaasata vene kogukonda?“

Roheliste välispoliitika osana toodi välja ka Eesti Merenduspoliitika. Päev oli pikk ja tegude- rohke, inimesed said lähemalt tuttavaks nii EER juhatus kui ka oma ringkonnakaas- lastega. Arutelu poliitikat ja muudel- gi. teemadel jätkus hilisõhtuni Viinis-

tu saunalaval. Mikk Sarve flöö- diheli ja küünla habras lee- givõbin jäid saatma end koduteele asu- tanuid. Täname kõiki kes nõu ja jõuga abiks olid.